List 9. **NOVICE** Tečaj XXXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 2. marca 1881.

Obseg: Gospodarji, ki zemljiški davek plačujete, pozor! — Kako naj bi se v ljudski nadaljevavni šoli podučevalo o rudninskem gnoji. (Dalje.) — Obrtnija v Trnovsko-Uremski dolini. (Konec.) — Gospodarske novice. — Še enkrat slovenski jezik v duhovnih uradnijah na slovenskem Štajerji. — Noč. — Slovensko slovstvo — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Gospodarji, ki zemljiški davek plačujete, pozor!

Zemljiški (gruntni) davek je zdaj vsacemu posestniku odmerjen, vendar to ni še prav zadnja vladna beseda, odprt je še čas 45 dni od 1. marca (sušca) za reklamacije, to je, za pritožbe. Zoper tarife, ki so po novem zemljiškem davku določene, ne veljá nobena pritožba več, kajti tarife se ne bodo več prenarejale, al marsikaj druzega je, kar je morebiti krivično vcenjenega, zoper to pa je pritožba pripuščena. Najvažnejše je to, če posestnik svojo njivo, vinograd itd. iz 1. vrste more potisniti v 2., iz 2. v 3. vrsto in tako naprej.

Ker take pritožbe zahteva pravica, da se nikomur ne zgodí krivica, zato je po postavi od 28. marca leta 1880. bilo določeno, da se čas za pritožbe prične s 1. marcijem letošnjega leta. Po takem se je ta čas pričel včeraj, in misliti smemo, da so zadnjo nedeljo vsa županstva razglasila posestnikom poúk, kako naj se vedejo, da svoje pritožbe prav opravijo.

Naj naznanijo tudi „Novice“ **razglasilo**, ki so ga kranjska županstva posestnikom objavila. Glasí se tako:

„Po členu VII. zakona od 28. marca 1880. l. (drž. zak. št. 34) razglaša se, da se reklamacije ali pritožbe zoper vcenitev zemljiškega davka pričnó s 1. marcijem 1881. leta.

Pravico pritoževati se zoper vcenitev imajo občine, zastopniki občinam ne pridruženih grajščin, kakor tudi vsak posamezni zemljiški posestnik, in sicer ravno tako zaradi svojih, kakor zaradi tujih zemljišč: a) če je zemljišče napačno vpisano; b) če prostor ni prav izmerjen; c) če se v postavljenih izračunih nahajajo kakošni pogreški; d) če tega ne kažejo prav, ali je kakošno posamesno zemljišče davku podvrženo, ali njega prosto; e) če zemljišče v vrstilni tarifi ni prav vcenjeno.

Pritožbe, do katerih imajo udeležniki po rečenih določilih pravico, morejo se v neprestopnem roku 45 dni od dneva tega razglasila, in sicer po prosti volji pritožnikovi ali pri okrajni cenilni komisiji, ali pri županu pismeno podajati, ali pa z besedo na zapisnik pripovedovati.

Praviloma se okrajna cenilna komisija nič več ne ozira na pritožbe, ki jej dohajajo, kedar je njim odprti rók uže minul.

Ako bi se pa vendar ta določni 45dnevni rók za pritožbe iz posebnih vzrokov za nedostatnega pokazal, bode vlada po izimku dovolila, da se pritožni rók primerno podaljša.

Ves čas pritožnega roka bodo okrajni pregled in po vrstah sestavljene tarife za ves okraj pri okrajni cenilni komisiji, a parcelni zapisnik, mapni načrti, abecedni imenik in osobni izpiski iz merilnega in cenilnega prevdarka (posestni listi) za posamezne posestnike v uradu župana razpoloženi, da jih more pregledati vsak udeležnik, ki bi se morebiti hotel pritožiti zoper nje.

Dalje se dostavlja, da je župan pooblaščen, osobne izpiske iz merilnega in cenilnega prevdarka (posestne liste) posameznim posestnikom izročati, a da je porok zato, da se ti posestni listi c. k. okrajni cenilni komisiji spet praviloma povrnejo.

Ako tedaj posamezni zemljiški posestniki želé, da se jim izročé osobni posestni listi, morejo take liste dobiti pri županu, ako mu njih prejem potrdijo s tem pogojem, da se dotični posestnik zaveže, posestni list vsaj z minulim pritožnim rokom županu v neizpremenjenem stanji povrniti, ali pa plačati znesek, kolikor bi novo izdelovanje poškodovanega ali izgubljenega posestnega lista stalo.

Tisti posamezni zemljiški posestniki, ki pod zgoraj opisanimi pogoji ne vzemo posestnih listov, morejo jih pregledati o pritožnem roku pri županu.

Da se olajša podajanje pisanih pritožeb, dobivajo se pri županu tiskane pôle po $1\frac{1}{2}$ krajc.“ —

Mogoče je, kakor gori rečeno, da se čas pritožeb o posebnih okoliščinah podaljša, — al nikomur ni določenega časa zamuditi!

Kako naj bi se v ljudski nadaljevavni šoli podučevalo o rudninskem gnoji.

Spisal Anton Dergane.

(Dalje.)

Malec ali sadra.

(Konec.)

Kedaj in kako mora se pa posadrati polje, da ne bili bi stroški in delo zastonj, ako zgodilo bi se to nepravilno in v nepravem času?

Večletna skušnja uči nas, da najboljši letni čas za to je pomlad in sicer veliki traven. Zjutraj po zdatni

rosi ali pa še bolje po dežji posadraj deteljo in sploh sočivje, toda ne premajhnih rastlin, ampak potem še le, ko odrastle so uže nekoliko.

Tudi od zemlje tirja se posebnih lastnosti, da pokaže malec svojo gnojivno moč. Ako posadiš deteljo in druge take rastline, ki rastejo na suhi in zraven še mrzli zemlji, bode delo tvoje čisto zastonj; malec ima namreč to lastnost, da se v vodi težko razmoči; ako je pa zemlja suha in jej primanjkuje primerne gorkote, našel bodeš malca ravno toliko in čisto nič spremenjenega v jeseni, kolikor posadral si ga pomladi. Ako je pa površje posadrane njive mokro in gorko, ne dobiš v jeseni ne prahu malčeve moke, mesto te pokažete se ti pa dve drugi telesi: apnenec in žveplenokisli amonijak.

Amonijak ima namreč to lastnost, da se sè žvepleno kislino raji sprijazni, kakor z ogljenčevo; apno ima pa zopet rajši ogljenčevo kislino; enako kakor človek izvoli si prijatelja, do katerega zamore imeti največe zaupanje. Ako pride malec, to je, žveplenokislo apno v zemlji v dotiko z ogljeno kislim amonijakom, razpadete (razkrojite) se ti dve telesi, amonijak izvoli si malčevo žvepleno kislino, ogljenčeva kislina pa malčevo apno. Na ta način nastanete novi dve spojini. Vez posameznih teh teles je pa veliko bolj trdna, kakor je bila poprej. V ogljenokislem amonijaku bil je zadnji izhlapljiv, zarad tega izginil je tudi lahko v zrak, kar pri žveplenokislem amonijaku ni več mogoče.

Malčeva žveplena kislina zveže se pa tudi s prostim amonijakom, ki dela se sproti v gnoji na njivi, kar je rastlinam zopet v veliko korist. Tedaj smemo reči, kolikor amonijaka nastane na njivi z malčevo moko posadrani, toliko ostane ga tudi na istem mestu spojenega sè žvepleno kislino, ter služi rastlinam v živež. — V malcu mora toraj edina le žveplena kislina biti, ki zadržuje amonijak rastlinam. Če je pa temu tako, kaj ne bilo bi boljše sè žvepleno kislino polivati polje in rastline? Ravno to dosegli bi, ako poskusili bi na ta način gnojiti rastlinam. Malec rabi se pa za to le iz tega vzroka, ker je bolj pripraven za posel in veliko bolj izdaten, ter ne stane toliko, kolikor stala bi sama žveplena kislina.

Umen in previden gospodar skrbí pa tudi za to, da ne pusti izhlapiti se amonijaka, predno na njivo izvozi gnoj; v ta namen posadra v hlevih mesta in kraje, kjer nareja se amonijak, z malčevo moko. Od tega ima pa tudi tak razumen gospodar dvojno korist: prvič pridobi si na ta način boljšega gnoja, drugič izčisti si pa v hlevih smrdljivi, za živino zeló škodljivi, z amonijakom okuženi zrak, kajti živina ljubi, kakor človek čist in zdrav zrak. To naj bi si zapomnil sleherni kmetovalec ter zapisal si na hlevna vrata zlato resnico, da živina njegova potrebuje čistega zraka, kakor riba čiste vode. Živino obvaroval bi s tem marsikatere bolezni, sam sebe pa hude nesreče, kajti to ni majhna nesreča, ako pogine kmetu zdaj ena, zdaj druga živina.

Naposled vprašajmo pa še umnega gospodarja, ali sadra z malčevo moko samo deteljo in sočivje, ali pa tudi druge rastline? Večletna izkušnja učila ga je odgovoriti nam, da malec pospešuje tudi rast glavnega zelja, ogršice, lanú, konopelj in ajde. Toraj zeló velika dobrota je malec za kmeta! Pa se tako malo rabi!

Kolikokrat mora pa posadrati se njiva, da rastejo čvrsto te rastline? Tudi to dokazale so večletne skušnje, da, ako posadraš vsacih pet ali šest let polje, zadostuje to, da zemlja dobi svoje rudninske dele zopet nazaj.

Ves svoj vpliv in celo svojo moč izgubi pa malec za polje, katero ne gnoji se tudi sè živalskim in rastlinskim gnojem; to se pravi z druzimi besedami, ako je zemlja, ki posadraš jo, sama na sebi uže neplodovita ne moreš spremeniti je, ako ji daš še toliko malca, v plodovito zemljo.

Toraj, ako hočeš umno obdelovati svoje polje, skrbi za to, da pognojiš ga z rudninskim in enakomerno s hlevskim gnojem, potem bodeš spremenil neplodovito zemljo v rodovitno, ki bode donašala ti stoternega sadú.

(Dalje prihodnjič.)

Obrtnija v Trnovsko-Uremski dolini.

(Konec.)

Še nekaj za ženski spôl.

Znano je, da ženska, ako druzega ne zna, nego le kuhavnico, gnojne vile in pa motiko nekoliko sukati, nikdar dobra gospodinja biti ne more. Gorjé možu, ako se mu nevedna in zabita ženska za celo življenje na vrat obesi, in da mora vsako malo reč gledé obleke itd. drugim tujim šiviljam za drag denar izdelovati dati med tem, ko njegova lepa — a léna — polovica doma navskriž roké drži in lenobo pase. — Koliko krvavih žuljev pri takih hišah zavoljo nevedne gospodinje izpod strehe uide, med tem, ko družinica glad trpeti mora, vé le ta, ki so mu take žalostne razmere slednji dan očividen dokaz!

V Trnovsko-Uremski dolini (izredno pa še okolo Trnovega in v Premski fari) so deklice izredno nadarjene za ženska ročna dela. Tudi jim je v obeh krajih prilika dana, se v potrebnem šivanji, pletenji in drugih ženskih ročnih delih vaditi; a nahajajo se pa tod tudi nekateri tako brezasto-neumni stariši, da svojih ukaželjnih deklic k temu poduku, kateri jih nič ne stane, še pošiljati nočejo, da — še celó branijo jim se kaj koristnega naučiti. Taki očetje in matere svojim hčerkam najboljšo doto sami — kradejo.

V šole te doline, kjer se v ženskih ročnih delih še ne podučuje, naj bi se ta poduk za deklice nemudoma vpeljal.

Redilo naj bi se potem tukaj nekoliko več ovac; pridobljena volna naj bi se domá v sukno, nogovice in maje (jopiče) podelala, ne pa vsa drugam za male solde prodajala. Na ta način bili bi domači ljudje z gorko zimsko — domačo — obleko na najcenejši način preskrbljeni; kar bi pa od domačih izdelkov preostajalo, spravilo bi se bolje v denar, nego volna sama.

Tako bi tudi ženstvo, posebno ob zimskem času, si moglo veliko prislužiti med tem, ko sedaj navadno malomarno poseda in druge delavne ljudi obira. — Komu ni znano, koliko pred našimi ženskami so pridne in marljive Tolminke in Brijke, katere, ako jih na potih srečuješ, gredé nogovice pletejo ali pa predivo predejo, ter tako vsako minuto časa v zaslužek porabljujejo, a za izdelano robo pa tudi lepih novcev skupujejo, ker po semnjih, po hišah in po štacunah cele koše po pridnem ženstvu doma narejenih nogovic, jopičev (maj) in otroških kapic na prodaj nosijo. To je mikaven in posneme vreden zgled našemu ženstvu! — Slabo za hišo, v kateri se vsaka mala reč le pri drugih ljudéh kupovati mora! Gospodinja pri obleki, gospodar pa pri kmetijskem orodji tujca biti ne smeta, ako nočeta za take male reči velik del svojih dohodkov potrositi. — Slovensk pregovor pravi: Kar si sam narediš, ni ti treba plačevati. Vendar se pa ta rek posebno v naši dolini vse preveč prezira. Grablje stanejo 20 kr., senene vile 50 kr., kar se na semnji kupiti dá! Na videz mal denar, a v resnici velik znesek, ako se leto za letom ponavlja. Pomisli le, če narediš ene grablje in ene senene vile, si s tem prihraniš uže 70 kr., ako pa napraviš vsakega še po en kos in za drugih 70 kr.

prodaš, imaš uže tukaj 1 gold. 40 kr. dobička, izvzeta mala zamuda časa, kar se ga dostikrat brez vsega opravka zasedi. Ravno to veljá tudi gledé druzega navadnega kmetijskega orodja: dreves (plugov), bran, vozov, gnojnih košev, kar more se doma vse najceneje izvesti in narediti.

Takih del naj bi se uže dečki po zmožnostih mesto drugih igrač in pohajanja v malih oblikah vadili.

Nad vse želim pa, da bi se k tej važni zadevi za Trnovsko-Uremske doline domačo obrtnijo še kak drug za napredek vneti domoljub od tod javno oglasil.

Matija Rant, národni učitelj.

Gospodarske novice.

* *Nova trta — enoletnica.* Znani francoski potovalec Lécart je v Sudanu v Afriki našel novo trto, katero je po oni deželi imenoval Sudansko trto. Našel jo je v cvetji, enakem cvetju naše domače trte, vendar si ni upal, jo trto imenovati, dokler ni njenega grozdja pokusil. Proti jeseni se mu je to posrečilo in nedavno je v Bordeaux-u v javnem shodu govoril o tej trti, katera se po njegovem mnenji bode čez nekoliko let sadila po vsej Evropi noter gori do mrzle Sibirije: Sudanska-trta potrebuje le 3 gorke mesece, da njeno grozdje dozori; sejejo naj se njene peške tako, kakor hmelj. Kakor gori rečeno, raste ta trta in zvene v enem letu, kakor naše jagode in druge enoletne rastline. Po mnenji Lécartovem se pa tudi ni bati, da bi se te trte lotila uš (filoksera). Lécart prinesel je sabo iz Sudana 50.000 pešek te trte, s katerimi bodo delali na Francoskem natančne poskušnje, da se za gotovo izvé, česar se sedaj še le pričakuje.

* *Druga konjska loterija* — bo na Dunaji 24. aprila t. t. Dobitkov bode 500; dobili se bodo konji, vozovi in mnogovrstno orodje za vožnjo, ježo, lov itd.; dohodek te loterije namenjen je različnim občekoristnim namenom konjerejskega odseka družbe kmetijske dunajske. Srečka (loz) veljá 1 gold.; dobivale se bodo srečke menda v vseh loterijah in tudi v nekaterih kupčijskih štacunah. Srečke se dobivajo tudi v pisarnici družbe kmetijske v Ljubljani po 1 gold.

* *Zasadba sadnih dreves v spomin poroke cesarjeviča Rudolfa.* — Kakor se iz kmetijskih časnikov razvidi, nameravajo občine in posamezni posestniki poroko cesarjeviča Rudolfa slaviti s tem, da bodo po 12 sadnih dreves nasadili v svojem kraji. Nadejati se je, da se taki spominki stavijo tudi po občinah naših slovenskih dežel, kajti to bi ne bil samo lep spomin, temuč tudi ogromno pomnoženje sadnega drevja v našem cesarstvu. Če bi namreč vsaka občina zasadila sadnih dreves, in ker je na Avstro Ogerskem 70.000 občin, bi zneslo to za nad 100 milijonov gold. vrednosti, kateri bi še vsako leto lepih obresti donašal.

Narodne stvari.

Še enkrat slovenski jezik v duhovnih uradnijah na slovenskem Štajerji.

Iz Štajarskega 22. sveč.

V lanskih „Novicah“ št. 45. od 10. novembra smo brali iz „Gospodarja“ posneti članek, kako da je dekanijska konferenca v Konjicah soglasno sklenila, da se naj od novega leta 1881. v duhovnih uradih slovenski uraduje. „Novice“ so k temu prav možato besedo rekle in ob koncu pristavile: „Radovedni smo po vsem tem, ali bode peticija štajarskih dekanov memo Scylle in Charybde srečno prijadrala do zaželenega cilja“.

Kaj da je vlada zlasti z ozirom na prošnjo konjiške konference odločila, še dozdaj ne vemo, ko se ni nikjer o tem kaj čitalo. Kar pa sicilijansko morsko sotesko med Scyllo in Charybdo zadeva, vemo, da so premedeni mornarji z ložjimi ladijami srečno skoz sotesko smukali, zlasti ako je bilo morje mirno. To nam je na misel prišlo, ko smo v konečnem zapisniku lanskih pastirskih konferenc, ki se pri škofijstvu vreduje, stanje tega vprašanja in stališče škofijstva popisano našli.

Tam pozvedamo, da je 8 dekanij labodske vladikovine zahtevalo slovensko uradovanje od leta 1881. počenši. Štiri dekanije so zlasti prosile, da se prekliče ministerski ukaz od 22. svečana 1872., ki je staro razvado nemškega uradovanja vnovič potrdil, vsled česar je bil eden národnih župnikov, ki je matice slovenski spisoval, z globo 100 gold. kaznovan. Od poslednjih 4 dekanij je ptujska kot zastopnica 3 dekanij omenjeni sklep škofijskemu ordinarijatu odstopila, da ga vladi do znanja spravi, češ, da konferenca od ordinarijata sklicana tudi le redništvu svoje sklepe predložiti ima. Konjiška konferenca je pa, kakor je bilo v lanskih „Novicah“ štev. 45 popisano, svoje zahtevanje naravnost ministerstvu poslala, po deželni vladi v Gradcu pa odgovor dobila, da naj svoje zahtevanje po škofijskem redništvu vladi naznani, zakaj? — to v Gradcu najbolje vedó. Dozdaj pa, kakor je rečeno, še ni odgovora od ministerstva, vsaj v slovenskih listih ni bilo o tem ničesar čitati.

Konečni zapisnik pastoralne konference omenja, da so se vse te prošnje in sklepi poslali visocemu ministerstvu s tem, da „uslišanju teh želj (več, več kot same želje) ni nobena cerkvena korist nasproti.“ Dakako da ne; sicer bi se dekanijski zastopi ne bili drznoli slovenskega uradovanja zahtevati. — Nadalje pa konečni zapisnik pastoralnih konferenc tako-le določuje stališče ordinarijata: „z ozirom na stvar samo, za katero gré, je ločiti med strogo cerkvenimi, med pomešanimi in zgolj političnimi stvarmí. Le v strogo cerkvenih, to je, tacih rečéh, ki pripadajo cerkveni oblasti, ima redništvo odločilno besedo gledé uradnega jezika; pri pomešanih pa le tačas, če jih tudi redništvo konečno reši. V vseh teh rečéh je posamesnim duhovnikom kakor tudi župnijskim in dekanijskim uradom na voljo dano, poslužiti se v dotičnih vlogah slovenskega jezika ter se jim bodo tudi v tistem jeziku vloge reševale. Redništvo pa nima odločilne besede zastran uradnega jezika v onih pomešanih rečéh, pri katerih tudi druge uradnije vplivajo, in še manj v zgolj političnih rečéh, kakor v sodelovanji cerkvenih uradov pri stavljenji kozá, pri ljudskem številjenji, odberi novincev itd. Gledé na vse te stvari ne more redništvo v obrambo narodnih pravic svojih diecezanov druzega storiti kakor to, da vladi nasproti izreče, da rabi slovenskega jezika tudi v teh rečéh cerkvene koristi niso nasprotne.“

Ne dá se tajiti, da je to celó druga pesmica, kakor smo jo dolga leta sem poslušati morali; da ima toraj dopisnik —*ra* — z Ljubljane v „Vaterl.“ št 48. od 18. svečana t. l. prav, ako piše, da je tudi — gledé na ovo cerkveno izjavljenje — na Štajarskem zapaziti napredka v narodnem oziru. Kar pa dalje piše, da je namreč duhovenstvo ta škofijski sklep z velikim veseljem pozdravilo, bode še le tačas res, kedar se bodo rešile prošnje in sklepi pastirskih konferenc in to od visocega ministerstva. Zastran župnijskih matic je ostalo vse pri starem in nijeden župnik jih ne bo slo-

venski spisoval, dokler prej omenjeni ministerski ukaz ni prekrižan. Če so pa matice nemške, bodo tudi izkazi nemški in dosledno tudi vloge nemške, da se ne dela smešna mešanica. — Če je v strogo cerkvenih, tedaj v vseh notranjih zadevah priznana slovenskemu uradnemu jeziku pravica, kako se s tem strinja, da je isti konečni zapisnik, naznanjajoč škofovske naredbe, tiskan v nemškem jeziku; da je došel prvi škofijski razglas za tekoče leto v nemškem jeziku? Niso li to „strogo cerkvene“ zadeve? — Tirjali smo, da začne škofijsko redništvo slovenski uradovati, sicer ne vedó podredjeni cerkveni uradi, ali se vsled slovenskega uradovanja ne smatrajo kot sitneži, ki jih luna trka („mondscheinige Menschen“), ali pa kot trape, katerim se nekaj slovenščine nazaj vrže, da lažje sline požirajo.

No, nekaj je vendar nekaj; duhovniki, vpreženi v uradniški jarem, naj posamesnih stvari dolgo ne precejajo, ali so „strogo cerkvene“, „pomešane“ ali pa „zgolj politične“, ker bodo s slovenskimi vlogami povsod shajali: pri deželni vladi, ker je cesarski namestnik, baron Kübek, mnogokrat v deželnem zboru uže svojo besedo zastavil, da mu ni znano, da bi deželna vlada kedaj narodne pravice Slovencev bila prezirala; pri okrajnih glavarstvih, ker gg. komisarji pri vsaki priliki, kedar narod svoje pravice krepko naglaša, zagotavljajo, da se na slovenske vloge tudi slovenski odgovori dajejo. In to je poglavitno; srenjski, okrajni ali šolski odbori pa ne pridejo v poštev, ker župnijski in dekanijski uradi nimajo ž njimi skoro ničesar opraviti.

Tedaj še enkrat: Dokler ne slišimo, kaj in kako da je visoka vlada na prošnje in sklepe 8 narodnih dekanij na Štajarskem ukrenila, ne more duhovenstvo veselo in zadovoljno biti. Če smo res uže tolik korak naprej, da je redništvo mariborsko gledé naših pravičnih zahtev visoki vladi reklo, da nima tudi v „pomešanih“ in „zgolj političnih“ zadevah ničesar proti slovenskemu uradovanju, se gotovo tudi ministerstvo obotavljalo ne bo reči: amen!

Zabavno berilo.

Noč.

Povest deklice.

Spisal N. Morski.

Natisnila „Njiva“ v 48. listu 1880. leta. *)

1.

Ate so mi večkrat pravili, da sem imela mamico, ko sem bila še majhena; mamica so bili tako dobri in mili, dejo ate. Jaz mamice prav nič ne pomnim; umrli so mi, ko sem bila komaj 4 leta stara. Zdaj sem velika; poleti so mi ate rekli: Ančika, danes je tvoj enajsti rojstni dan. Zdaj je pa uže jesen, teče mi dvanajsto leto. Ko bode pa spet poletje, bode moj dvanajsti rojstni dan. Bog vé, kaj bodo ate rekli na moj dvanajsti rojstni dan! Z Reziko si večkrat pripovedujeve o mojem milem atetu. O, kako so oni mene ljubili! Rezika je še zdaj tako majhena, kolikoršna sem jaz bila takrat, ko mi jo je Miklavž prinesel. Takrat sem se z njo raji pogovarjala; ali zdaj, ko sem velika, mi je dolg čas, samo z njo pogovarjati se. Vsem bodem povedala, kako sem dozdaj živela, poslušajte, vse bodem vsem povedala:

Vsak večer so prišli ate prekrižat in blagoslovit me, preden so legli spat, a jaz sem uže ležala v posteljici. Nalašč sem mežala, le mrvico sem gledala, da bi jih videla; oni pa so mislili, da spim; pred svečo so držali roko, pa tapali so po prstih k moji posteljici. Ko so bili uže blizo, si nisem mogla kaj, zasmejala sem se. Ate pa so prašali:

Kaj ne spiš, mrvica moja?

Svečo so položili na mizo ter so priseli na kraj moje posteljice. Pogledala sem jih, pa spet zamežala, potem pa spet pogledam ter se smejem. Ah, ate, ate moj mili, kako rada bi vas videla, samo enkrat da bi vas pogledala! .... Tudi Reziki je dolg čas po vas; medve večkrat o vas govorive, ate. Ona, saj veste, je taka nagajivka. Pa kedar preveč nagaja, jej pretim, da bodem atetu povedala. Ali ona odgovarja: Ate so tako dobri, povedi jim, povedi, pravi jim, kolikor hočeš, prav nič se jih ne bojim.

Tako se spreve, potem pa obe zajokave. Res, res, tudi Rezika joka po atetu. Kakošne debele solze se točijo po njenih rudečih ličicah! in cele poti puščajo do podbradka in njene plavkaste oči so vse zalite s krvjo. Ate, kedaj? kedaj vas bodeve spet videle?... O, kakošna čenča sem! o Reziki čenčam, a praviti sem hotela o atetu... Oni me prašajo:

Zakaj ne spiš, angeljček moj?

Tako, vesela sem, dém.

In res, tako veselo je bilo. Kedar so bili ate doma, sem se z njimi pogovarjala; kedar jih ni bilo doma, sem jih pa čakala. Ate gredó zjutraj rano v pisarnico, Ira tudi kam gre, ali pa v kuhnji kaj dela; jaz se pa zaprem ter odprem samo, kedar Ira skozi ključavnico zakriči, da je ona, ne pa kaka tujka. Če pa Ira ne pride, sem sama; stol pomaknem v kot k oknu, Reziko posadim na okno ter jo učim, kakor ate mene, knjigo jej molim do podbradka. Ali ona je taka nagajiva neubogljivka, smeje se in nič jej ne gre v glavo. Kregam jo ter stavim v kot. Jaz se ne učim tako pri atetu, ko pridejo iz pisarnice! Kako trudni včasi pridejo ate iz pisarnice! Jaz jim primaknem stol: sedite, ate! palico nesem v kot, suknjo vlečem najprej z desne roke, potem pa z leve. Oni pa se smejejo: Aj ti, mrvica moja, kako si močna! dejo. Potem pa sedeva kosit. Miza je na 4 ogle, za mizo sedejo ate, nasproti sedem jaz, Reziko pa posadim med naju, a proti Reziki stoji Ira, ko na mizo podaja. Ate najraji jedo meso, jaz bi raji kaj sladkega, ali ate pravijo, da moram tudi meso jesti, če hočem biti velika; če pa ne bodem jedla mesa, bodem vedno majhena, kakor Rezika, ki nikoli mesá ne jé. Po kosilu ate razsojujejo pravde. Teh pravd imajo strašno mnogo in enkrat sem jih prašala:

Kakošne pravde so te pravde, ate?

Ljudje se prepirajo in tožijo, rečejo oni, jaz jih pa mirím.

Jaz sem mislila, mislila, potem sem pa rekla:

To je lepo, da jih mirite, ate; ali čemu se prepirajo in tožijo ljudje?

Ate so vzdihnili pa so rekli:

Se ve, da bi še lepše bilo, ko bi takih pravd prav nič ne bilo.

Ate razsojajo te pravde do črne noči, jaz pa z Reziko kaj delam. Nazadnje se meni začenja zehati, a Rezika se kar povali na tla; na to rečejo ate:

---

*) V Rusiji izhaja nekoliko lepoznanskih časopisov brez ilustracij, nekoliko pa z ilustracijami. Iz poslednjih najbolj priljubljena in razširjena je „Njiva“, izhajajoča v Petrogradu vsak teden enkrat na 3 listih. Preteklo leto je imela „Njiva“ 55 tisoč naročnikov. Ona velja v Rusiji 6 rubljev, v Avstriji pa 8 rubljev na leto. V vsaki številki ona prinaša po 6—10 prekrasnih ilustracij; med razno lepoznansko tvarino pa prav mikavne povesti in romane. Za poskušnjo nate najmanjšo njeno povest.

M. S. Bole.

Lezi spat, mrvica moja, angeljček, tebi se spí!

Jaz prec ubogam. Najprej denem spat Reziko, potem pa sama ležem. Ate pridejo k posteljici, jaz se držim, kakor da bi spala, pa dolgo ne morem, zasmejem se, poskočim ter obvisim atetu na vratu.... Ah, ate, ate, kedaj vas bodem spet objela, ate! Ate so skoraj vsak večer seli na kraj posteljice ter potegnili so dimu iz papiroske. Kako je bilo to veselo! Začela sem z njimi govoriti, oni so na vse odgovarjali ali pa kaj pravili in bili so tako veseli! Enkrat sem jih prašala:

Ate, vi bodete kmali legli spat?

Ne, mrvica moja, ne kmali, so rekli, imam še dosti dela, še eno pravdo je treba nocoj razsoditi.

Jaz pa sem prašala:

Spet miríte koga?

Spet mirím, so rekli.

Ali vi ste tako trudni! dém.

Truden, truden sem, so rekli.

Tedaj lezite, dem, jutri pa jih pomiríte, naj se do jutri še pokregajo.

Tako sem jim velela. Ate so se najprej zasmejali, potem pa so postali resni, potegnili so nekolikokrat dimu iz papiroske, ter so rekli:

Ne, ne, Ančika, tako bi ne bilo lepo. Pomiríti jih moram, kakor hitro mogoče, zato prejemljem plačilo.

Ali vi ste trudni in dolg čas vam je s temi prepirljivci! sem rekla. In res, kakošni so včasi bili ate! Hodijo v pisarnico mirít ljudí in domá jih miríjo in vedno neka mirívna pisma pišejo in spet grejo v pisarnico. Dobro delajo ljudém — pa dolg čas jim je! Kakošni so včasi! Enkrat sem se jih kar vstrašila. Kaj vam je, ate?! sem rekla.

To so mi ate razjasnili: Delo delati, so rekli, truditi se, je vsak človek dolžen. Samo tako je treba delati, da bode delo všečno in vspešno. Če bodeš tako delala, ne bode ti dolg čas in ne bode te nevolja obhajala; če bodeš pa mrmrala in vzdihavala ter delala samo zato, da bodeš sita, tedaj ti bode vedno dolg čas in še srce te bode bolelo. Jaz mirím ljudí, so rekli, a moje delo je vendar dolgoćasno, dasiravno je dobro delo, zato ker prepirov vendar ni konca na svetu, ampak kakor nalašč vedno več jih je. Tako so rekli ate, potem pa so vstali, prekrižali so me ter se poslovili:

Lahko noč, dete moje, z Bogom, z Bogom mrvica moja — ko bodeš velika, bodeš razumela, zdaj pa mirno spokojno spančekaj! (Dal. prih.)

Slovensko slovstvo.

* *Uprava jídel zemákovych.* Sepsala Hanna Dumková. V Praze. Nakladatel F. Kytka, kněhkupectví.

Tako zove se knjiga, ki jo je v českem jeziku na svitlo dala soproga gosp. Jos. Dumeka, vrednika „Praških hospodar. Novin“ in potnega učitelja kmetijstva v Pragi. V prvi vrsti bode zanimala naše slovenske gospodinje, ki iz te knjige izvedo, kako se **516** okusnih jedil dá narediti iz krompirja. Čehinje sploh slovijo kot izvrstne kuharice, in ena prvih med njimi je gospá Hanna Dumkova. Povod tej knjigi pa je bil ta-le: Leta 1874. bilo je 100 let, ko je bil krompír (zemak) prinešen na Česko. Na oslavo te dogodbe osnovali so v Moravčah pri Mogelnici veliko razstavo krompirja, različnega orodja, pa tudi 70 prav okusnih, od gospé Dumkove iz krompirja skuhanih jedí, ki so tako hvalo našle, da je v spomin one stoletnice izdala to knjigo, ki prav jasno in na kratko učí 516 jedí narejati krompirjevih. Zanimivo bi bilo take kuharske bukve imeti tudi v slovenskem jeaiku, vsaj je krompir jed, priljubljena v vseh oblikah. Cena Dumkovi vezani knjigi je 1 gold.

* *Trtna uš.* Poljudno razlaganje o tem, kakošne lastnosti ima in kako živi ovi najnevarnejši sovražnik vinske trte in kaj moramo storiti v obrambo zoper ta mrčes. Spisal Arminij Goethe, ravnatelj deželne sadje- in vinorejske šole pri Mariboru. Izdalo štajersko društvo za omikanje ljudstva v Gradci. Z dvema tablicama barvanih podob.

Pod tem naslovom je v Gradci prišla drobna knjižica na dan, ki na eni pôli razlaga to, kar naslov kaže, da priprosti vinogradar zamore izpoznati filoksero. Podobe so enake Kuraltovi knjigi, a kakor je spis Goetheov krajši, tako je tudi podobic manj. Prevod slovenski prof. dr. Lavoslava Gregorca je gladek in lahko umeven.

Mnogovrstne novice.

* *Ruska armada* šteje, kakor francoski časniki poročajo, ob času vojske 2 milijona in 620.000 vojakov, 400.00 konj in 3000 topov.

* *Avstrijska armada* šteje po zadnjem ljudskem štenji po rubriki „umgangssprache“ 45.748 Čehov, 19.678 Poijakov, 18.557 Rusinov, 20.671 Hrvatov, 7901 Slovencev, 3669 Vlahov, 11.281 Rumunov, 46.219 Magjarov, 97.753 Nemcev. — Štetih je bilo 271.474 mož, in sicer pri nas 158.698, a na Ogerskem 84.339, v Bosni in v Hercegovini 27.995. Iz navedenih številk se zopet kaže, da Slovan v Avstriji tudi krvnega davka največ plačuje kakor denarnega. Pa se Nemci vendar le vjedajo, da sami vzdržujejo Avstrijo.

* *Hiše iz bombaža (pavole)* zidajo neki sedaj v Ameriki. Iz odpadkov velicih bombaževih fabrik izdelujejo neko testo, ki se tako strdi, kakor kamen. To testo prevlečejo od zvunaj z neko tvarino, da mu moča ue škoduje. V tretjini onega časa, katerega bi trebalo, da se sozida enako velika hiša iz ceglja, sozida se taka bombažasta hiša, katera je poleg tega varna ognja, močna ko kamen in dvakrat ceneja. — Je li pa to tudi vse res?

Naši dopisi.

Z Dunaja 28. febr. — Sklep debate o Lienbacherjevem šolskem predlogu smo po različnih zaprekah in težavah srečno doživeli — v večerni seji preteklega petka — kmalu po 6. uri. — Levičarji so vsa sredstva poskušali, so strašili, žugali, obetali, — napolnili so celó zbornične galerije s samimi Izraelci, ki so prav nesramno razgrajali; dali so večkrat glasovati po imenih, nazadnje so jo celó tako modro zasukali, da so trdili, da je predlog Lienbacherjev o znižanji šolske dolžnosti od 8 na 6 let celó sprememba ustave, za to pa je treba $^2/_3$ glasov. Al vse bilo je zastonj! Beer, Süss z vso leviško gardo in z vsemi izraelskimi časnikarji vred so sred pusta morali uže začeti prepevati — žalostinke sicer le za pepelnico prihranjene. — Zboroval je ta teden državni zbor zoper dosedanjo navado 4krat, namreč v torek, četrtek in v petek dvakrat, in to posebno po želji mnogih poslancev, ki so hoteli dodelati vse nujno v zaporednih sejah, potem pa seje zopet po malem prenehljeji pričeti in jih brez trganja nadaljevati. Na vrsto imajo priti pred vsem peticije, nekaj verifikacij volitev, glavna svota zemljiškega davka, hišni davek in potem budget, to je, državni proračun za letošnje leto. Vlada nek namerava, ako moči, ta in sploh vsa nujna dela dokončati v zbornicah do velike noči in potem poslance — sitneže domu poslati. Sitni so res vsi — eni zato, ker nimajo

nič pričakovati, eni pa zato, ker še malenkosti ne dobé za svoje volivce, akoravno se jim obljub ne manjka. — Tako je za vse bolj sitno kot za vlado, kajti ta k večemu obeta, — vsi drugi pa morajo dajati in dajati. — Mislim, da bo pred budgetom tudi za naše poslance čas, vlado resno poprašati: ali dà ali ne, kar je uže tolikrat obljubila Slovencem in kar jim gre po ustavi in naravnem pravu. Ako bi vlada za to še zmerom same obljube imela, potem naj pa tudi slovenski poslanci pomislijo, kako postopati jim dolžnost veleva. Zindler, Pirker in Vesteneck pod Stremayerjem niso za pičico drugače ravnali kot danes pod Conrad-Taaffe-om. — To so dejanja, za katera je sedanja vlada odgovorna, in po teh dejanjih naj slovenski poslanci sodijo, kaj veljajo dosedanje Slovencem dane obljube. Drugo zasedanje državnega zbora bliža se koncu, in skrajni čas je, da se naši poslanci poprašajo: kam pridemo po tej poti?

V Gorici 27. febr. — Dne 20. t. m. je bila beseda čitalnične podružnice res sijajna, kakor smo je pričakovali; vse je bilo redno in dostojno. Počastil je to, gledé na naše narodne razmere v mestu važno veselico tudi gosp. dvorni svetovavec baron Rechbach. Celi dan v nedeljo je vihrala z mostovža uradno potrjena slovenska (čitalnična) zastava s črno-rumenim trakom, kakor ima tudi laško gimnastično društvo navado, izpostavljati svojo belo-modro zastavo, kedar ima kako veselico. — Tisto noč (od 20.—21. t. m.) je neznana roka s črnilom pomazala hišo drž. poslanca dr. Tonkli-a v Ascoli-evi ulici. Tri veliki in en manjši madež spričujejo junaštvo naših narodnih nasprotnikov. To je prvi pot, da se je kaj tacega zgodilo slovenskemu zastopniku; prejšnjih let so le Lahi med seboj take burke uganjali ali pa avstrijski patrijotizem črno pečatili; zdaj je prišla vrsta na Slovence! Tudi še drug čudež smo v Gorici doživeli. Leta in leta so Lahi v deželnem zboru, mestnem starešinstvu in po časnikih ojstro zahtevali italijanskih srednjih šol; zdaj — kakor se zdi — ne marajo več za-nje. „Naj ostanejo šole, kakor so", je najnovejše njihovo geslo — izdano v nekem intelligentnem njihovem krogu. Zakaj? Zato, da se tudi Slovencem narodne šole ne dovolijo. Za borbo proti slovanstvu je pač vsaka zveza dobra, tudi zveza sè svojim najhujšim nasprotnikom. Sicer pa so Lahi v naši grofiji v vsakem oziru — razen srednjih šol — beati possidentes. — Te dni sem videl jez prvi — nemški akt našega magistrata. — Kaj lepe pustne veselice so bile pretekli teden pri tukajšnjih šolskih sestrah „de Notre Dame". Vse točke so bile tako izbrane in urejene, da si odgojo tega zavoda in nje namen lahko z roko potipal. Kjer ima vodstvo duha, vdihne ga tudi celó v veselice in njihov program. Zavodu šolskih sester se podeli v kratkem pravica javnih šol, kakor so jo sestre „božje Previdnosti" v Korminu ni davno dosegle.

Iz Železnikov 10. febr. J. L. (Konec.) Naj željo razodevši, da Železniki kmalu dobijo dobrega zdravnika, spregovorim še par besedí o pomanjkanji zdravnikov po deželi, in kako bi se mu utegnilo v okom priti. Zdravniki po kmetih so v primeri s svojo jako težavno službo res slabo dotirani, toraj doktorji zdravilstva ostajajo rajše po mestih, nadjaje se boljših prihodkov. Naj bi nas pa zadele — česar nas Bog obvaruj — zopet kake hude vojske ali kužne epidemije, kaj pa potem? Prebivalci po kmetih bi do malega utegnili priti ob vso zdravniško pomoč. A tudi še nekaj druzega je vzeti v poštev. Bosna in Hercegovina, če ostanete avstrijski, boste, kolikor bolj boste postali obljudeni, zahtevali tudi več zdravniške moči. Odkod pa zopet tu zdravnikov? — Zeló enako vprašanje je bilo pred malo leti pri nas gledé učiteljev. Novih ljudskih šol osnovalo se je na kupe, učiteljev pa bilo je malo več kot nič. Za silo ustanovila se je bila učiteljska pripravnica v Idriji. Marsikdo je majal takrat z glavo, češ, da javaljne bo kaj prida iz te postranske šole! Al dala je Idrija lepo število jako zmožnih učiteljev. Kaj toraj, ko bi se na enak način poskusilo tudi z zdravništvom in se v glavnem mestu vsake dežele, kjer je bolnišnica, ustanovile zopet nekdanje kirurgične šole? Marsikak dijak po dovršeni spodnji gimnaziji bi se rad posvetil zdravniškemu poklicu. Z nekako enako podporo, kakor jo daje sl. vlada preparandom, bi se gotovo mnogo nadepolnih mladenčev poprijelo zdravništva, in obema — mladenčem in občinstvu — bilo bi pomagano. Kakor skušnje od leta 1848. kažejo, so se odstranile kirurgične šole po deželah, bila je ta naredba prenagla. Namesti vsaj nekolikošne zdravniške pomoči se ni potem deželam dalo nobene! Je li to bolje? Res je, da ni po vse prazen bil ugovor zoper kirurgične šole ta, da kirurgi so le „Halbwisser" v zdravniških vedah, ali nasproti temu je pa tudi resnica, da smo med starimi kirurgi imeli nekatere možake, ki so bili jako dobri zdravniki, vživajoči zaupanje občinstva in vlade. Ko bi se pa študije za kirurgijo zopet oživele, kazalo bi zopet te šole v posamesnih deželah ustanoviti zato, ker v šolah z majhnim številom učencev se ti vspešneje podučujejo, ker se jim prilika ponuja, „die Hand anzulegen", kakor Nemec pravi. Ker smo v dunajskih časnikih brali, da je o potrebi reaktiviranja kirurgičnih šol tudi med nekaterimi državnimi poslanci počil glas, mislil sem, da prvemu oddelku tega svojega dopisa dodam tudi jaz iz praktičnega življenja vzeto željo po onih kirurgično-medicinskih šolah, ki so nam dobre, pa z manjšim plačilom zadovoljne zdravnike na deželo dajale.

Iz Novomesta 19. febr. (*Poziv za napravo vaščanskih kmetijskih društev.*) V „Novicah" od 9. sveč. t. l. razglasile so se posvetovalne reči prve in druge odborove seje kmetijske podružnice v Novomestu, med katerimi je bil tudi predlog, naj bi se osnovala v vsaki farni vasi vaščanska kmetijska družba. Da zgodilo bi se to, kakor hitro mogoče, *) razposlala bode podružnica naša v vsako faro novomeškega okraja sledeči

Poziv!

V žalosti moralo bi slehernemu srce se potopiti, kdor ima le nekoliko sočutja sè svojim nesrečnim bližnjim, videti večino kmetijskega prebivalstva na Kranjskem v nezrekljivi stiski in nesreči. V resnici stanje ubozega kmeta je tako nepreneslјivo postalo, da začel je sam uže zdihovati po odrešeniku. Kje ga bode li našel, kdo bode mu pravi odrešenik? Ta zamore mu le taisti biti, komur so znani vzroki slabega materijalnega kmečkega stanja, kajti vsako bolezen zamore ozdraviti le taisti, kdor vé tudi vzroke, iz katerih je nastala. Vzroki ti so pa sledeči: 1. Čisto zanemarjeni poduk v kmetijstvu. 2. Razkositev kmečkih posestev. 3. Nesramni in brezvestni oderuhi. 4. Pomanjkanje dobrega semena, dobrega orodja in novih strojev. 5. Slaba reja živine zarad zanemarjanja travnikov. 6. Slabo gospodarjenje in pokončevanje gozdov. 7. Pomanjkanje kmečkega zaslužka. 8. Premajhna množica posestnikov, ki zavarujejo svoja posestva. 9. Prosta možitev. 10. Nezvesti in leni posli. 11. Elementarne nezgode. 12. Tuja konkurenca s žitom in druzimi pridelki. 13. Slabo hišno gospodarstvo. 14. Prehuda udanost žganju in drugim

*) Za tako osnovo je pred vsem ravno tako potreba vladnega dovoljenja, kakor se podružnice kmetijske smejo snovati le z dopuščenjem vladnim. Vred.

škodljivim pijačam. — Vsej tej nezlogi zamorejo pa le društva ne posamesne osebe in sicer kmetijska društva v okom priti, katerim so dobro znane vse bolečine nesrečnega kmeta. — Kmetijska podružnica novomeška uljudno vabi vse gospode posestnike in gospodarje, katerim bije srce za blagor in pravi napredek kmetijskega stanú na pravem mestu, posebno pa velečastito duhovščino in ljudsko učiteljstvo, naj bi delala ta dva častita stanova, kakor za duševno omiko sploh, tako tudi za materijalni blagostan kmeta, ter ustanovila v ta namen v vsaki farni vasi tako zvana „vaščanska kmetijska društva", ki bila bi v zvezi s podružnico kmetijsko v Novomestu, da delovali bi potem skupaj, ter posnemali prigovor Njih Veličanstva presvitlega našega cesarja „viribus unitis" z združenimi močmi: za vero, dom, „kmečki blagostan" in cesarja — Namen vaščanskih društev bode ta, da zboljšalo bi se materijalno stanje kmečkega stanú, in sicer: 1. S podučevanjem o umnem gospodarstvu, kar zgodilo bi se na ta način, da osnovala bi se v vsaki ljudski šoli nadaljevalna kmetijska šola, katero obiskovali bi tudi odraščeni. 2. S čitanjem (branjem) kmetijskih časnikov in knjig. 3. Z vstanovljenjem koristnih zavodov, na pr. srenjskih zakladnic (blagajnic) in srenjskih hranilnic. 4. Da se kmetu priložnost dá, da zamore pridelke svoje lahko prodati in da dobi dobrih semen, žlahnih cepičev, da napravijo se brezdimne sušilnice, da dobé se novi plugi in stroji itd. 5. Da skrbi društvo za to, da napravi vsak gospodar gnojno jamo, za izpeljanje gnojnice na polje naj kupi pa društvo sode, ki bi jih razposojevalo potem brezplačno društvenikom, za malo plačo pa nedruštvenikom. 6. Da gleda društvo na to, da zavarje vsak gospodar vse svoje imetje. 7. Da obvaruje kolikor mogoče društvo kmetom posestva. 8. Da napravile bi se srenjske bolnišnice. 9. Da zaslužil bi kmet tudi na drug način kaj denarja itd.

Dr. Albin Poznik, načelnik. Anton Derganc, tajnik kmetijske družbe.

Iz Kranja 27. febr. — Danes zjutraj kmalu po 8. uri se je vnela v kokriškem predmestji pristava tukajšnjega posestnika gosp. Tomaža Pavšlerja. Od hudobne roke zažgano s klajo in senom napolnjeno poslopje je zgorelo popolnem. Naša požarna bramba, kateri so vojaki tukajšnje baterije koj na pomoč prihiteli in jo hvalevredno podpirali, se je dobro obnesla in nas je obvarovala veče nesreče.

Iz Borovnice 18. febr. J. B. *) — V 4. štev. „Novic" v spisu gosp Dav. Trstenjaka „o kranjskih cerkvah l. 1323." — nahaja se tudi fara z imenom „Freunrez" ter se vpraša: kje je ta fara? Na to vprašanje mogel bi jaz, če tudi ne popolno dokazovalno, vsaj na videz dokazovalno povedati! — Gotovo je, da je grajščina v Bistri „Freudenthal" nad 500 let stara, gotovo ter dokazano je, da so se tu prvotno naselili nemški „menihi" z imenom „Katajzarji". Kakor po več samostanih, tako so tudi tu ustanovili faro, v katero je spadalo vse tukajšnje okolično prebivalstvo! Kakor ustno poročilo naglaša, bila je tu izredno lepa cerkev, večidel delo le domačih umetnikov (menihov). Kakor več druzih samostanov, tako je tudi tega spraznil cesar Jožef II. Potem se je fara razkosila (ali pa še prej) in pozneje tudi imenovana cerkev podrla, od katere so se raznim druzim cerkvam vsa umetniška dela oddala. Tako na primer v Borovnico trije kamniti oltarji, ki so res mojstersko delo! Potem, ko so bili ti menihi pregnani, prišli so tudi kmetje izpod njihove oblasti, pod katero so bili, (kakor jaz po delih sodim) slabši od sužnjev. Preveč imel bi pisati, ko bi hotel vse na drobno dokazati, dovolj tu govorijo dogodbe. — Ker sem uže ravno pri zgodovini, naj povem še to-le: Ko je cesar Franc I. nastopil vladarstvo, potoval je po raznih krajih — tako tudi v Trst. Iz Ljubljane v Trst ni bilo druge poti, nego po močvirji po vodi do Brega in od tod peš ali jahajoč čez hribe v Cerknico in od tod naprej. Ko cesar Franc iz Trsta gredoč hoče ogledati naše močvirje, moral je po tej poti — in noč ga obide na kraju barja (močvirja), predno je stopil v čoln. Zato tukaj prenoči. Zjutraj, predno odpotuje, želí izvedeti, kako se pravi tej vasi. Odgovorilo se mu je, da vas z malo kočicami nima imena — razen „na kraju barja" — od tod Baravnica. Cesar dal je nato ime svojemu prenočišču „Franzdorf". Ako je temu res tako, morali bi v slovenščini pisati Barjenica — od „barja" (močvirja), a ne Borovnica — od borovca, katerega tu nič ni. Ko bi pa kdo vsejedno temu oporekal ter rekel: Franzdorf ima ime od „Franzbeeren"! — ne od Franca I. — se mu lahko odgovorí, da tu v okolični daljavi najmanj dveh ur ne dobi se jagod borovnic. Tedaj naj veljá — da smo ponosni, da je tù cesar spal — prvo! — Toliko povem jaz; če pa kdo drug vé kaj bolj istinitega, naj pové, ker le s tem se spravi zgodovinska resnica na dan.

*) Po naključbi založeno. Vred.

Iz Ljubljane. — Tukajšnja hranilnica je v svojem občnem zboru 28 svečana, kakor druga leta, tako tudi letos lepo svoto odločila v podporo mnogim šolskim, ubožnim in drugim zavodom. Po tem sklepu dobijo: Ljubljanska ubožnica 2500 gold. — Za obleko v čitalnici obdarovanih ubozih šolskih otrok 200 gold. — Za božičnico v zavodu malih otrok 200 gold. — V podporo revnim gimnazijstom v Ljubljani 200 gold., v Novomestu 100 gold., in v Kočevji 100 gold. — V podporo ubogim realcem v Ljubljani 200 gold. — Preparandiji v Ljubljani 100 gold. — Prvi mestni ljudski šoli 150 gold., drugi mestni ljudski šoli 250 gold. — Za nakup učnih pripomočkov a) „národni šoli" 150 gold., in b) „Schulpfennigu" 150 gold. — Za razdelitev šolskega orodja med revne učenke tukajšnje nunske šole 200 gold. in v Škofji Loki 100 gold. — Za luteransko šolo 200 gold. — V podporo revnim učencem na deški ljudski šoli v Novomestu 100 gold. — V podporo revnim učencem tukajšnje podkovske šole 100 gold. — V podporo revnim učenkam na tukajšnji dekliški ljudski šoli 100 gold. — V podporo revnim učencem ljudske šole na močvirji 50 gold. — V podporo revnim učenkam na tukajšnji preparandiji 100 gold. — V podporo učenkam na dekliški šoli v Kočevji 50 gold. — V podporo revnim kranjskim učencem v viših razredih Krške meščanske šole 100 gold. — Za šolsko in risarsko orodje revnim rokodelskim učencem na I. tukajšnji deški ljudski šoli 50 gold. in rokodelskim učencem na II. deški ljudski šoli 50 gold. — V podporo glasbeni šoli filharmoničnega društva 200 gold. — V podporo glasbeni matici 50 gold. — Za vzdržanje tukajšnjega zavoda za male otroke 200 gold. — Za tukajšnjo podporno in oskrbovalno družbo bolnikov 100 gold. — Tukajšnji požarni straži 500 gold. — Za vzdržanje tukajšnje otroške bolnišnice 220 gold. — V podporo revnih bolnikov pri odhodu iz tukajšnje bolnišnice 200 gold. — Za opoldansko hrano revnim kranjskim dijakom v Gradcu 100 gold. — Blagajnici delavcev in invalidov 100 gold. — V podporo tukajšnjemu gledališču za leto 1880/81. 450 gold. — Delavskemu izobraževalnemu društvu 50 gld. — Tukajšnjemu katol. rokodelskemu društvu 50 gold. — Vincencijevemu društvu za podporo hiralnice 200 gld. — Za deški azil 200 gold. in deški sirotnišnici 200 gold. — V podporo Vincencijeve konference pri sv. Jakobu 100 gold. — Za Löschnarjevo ustanovo družbi kranjskih zdravnikov 200 gold. — Kranjskemu deželnemu muzeju

za nadaljevanje starinskih izkopavanj 200 gold. — V podporo tukajšnje dekliške sirotnišnice 150 gold. — Požarni brambi v Krškem za napravo gasilnega orodja 200 gld., v Postojni 300 gld. in v Toplicah 50 gold. — V podporo čebelarskemu društvu 50 gold. Vrh tega se je lansko leto po toči poškodovanim Dolenjcem novomeškega okraja podarilo 1000 gold. — Pogorelcem v Kamniku za nakup semen 150 gold. — In mestnim ubogim o priliki odpretja novega hranilničnega poslopja 500 gold. — Po vsem tem znašajo navedeni milodari 11.220 gold. — Gori navedenih 46 podpornih rubrik je hranilnično vodstvo nasvetovalo občnemu zboru, ki jih je brez debate sprejel, razen podpore za „glasbeno matico", za katero je gosp. dr. Zupanec predlog stavil, naj se jej namesto 50 gold. daruje 100 gold., al predlog je padel z manjšino dveh glasov.

— (*V čitalničnih prostorih*) je oče Pust v nedeljo in torek prav posebno sijajno kraljeval, — v nedeljo je namreč veteransko društvo v lepo okinčanem steklenem salonu napravilo ples, ki je bil obilo obiskan in jako živahen, — včeraj (pustni torek) pa je Sokolova maskarada v dvoranah čitalničnih končala pustne veselice tako, da je ta veselica zopet bila krona vseh tukajšnjih javnih veselic. Krasno okinčani prostori, nad 700 gostov, mask obilo in mnogo jako elegantnih, vse živo, vse glasno, pa vendar vse v najlepšem redu, — národno srce, kaj hočeš več? Velečastiti gospod deželni predsednik s svojo rodovino, gosp. general in mnogi častniki bili so pričujoči, a videli smo tudi nekatere gospode in gospé, ki sicer le memo čitalnice gredó, sinoči pa so bili prav zadovoljni v narodni gnječi.

— (*Skušnje za babice*) vršile so se dne 24. in 26. februarija v slovenskem jeziku. Izprašanih bilo je 14 babic, med njimi je 13 Slovenk (12 iz Kranjskega, 1 iz Štajarskega) in 1 Hrvatica. Skušnjo prestale so 4 s prav dobrim vspehom, 6 dobro, 3 dostojno, ena pa ni bila potrjena.

— Varimo se judov zdravnikov! — s temi besedami je poslanec prof. Sues unidan v budgetnem odboru se upiral zoper medicinsko fakulteto v Levovu, češ, da uže zdaj je polovica judov med medicinarji na dunajski medicinski fakulteti. V ljubljanski bolnišnici je zdaj služba sekundarja izpraznena in edini kompetent za njo je pri njenem razpisu bil — jud, se ve da tudi slovenskega jezika nezmožen. K sreči nas judov reši ravnokar z Dunaja došli dr. Gregorič, sin penz. tukajšnjega mestnega zdravnika, ki je ves sposoben za to službo.

— Vitezu dr. Kalteneggerju napravijo njegovi politični prijatelji v kazini jutri banket, s katerim se pred odhodom njegovim na Dunaj poslovijo od njega. Če bo načelnik konstitucijskega društva dr. Schrey slovó jemajočemu voditelju pl. Kalteneggerju v istem duhu napival, kakor je 18. dne svečana društvo nagovarjal „zum entschiedenen Kampf" (na odločni boj) proti dandanašnji vladni sistemi, moralo bi vsakega druzega gosta pri takem banketu strah biti, da ne zapade §§. „Störung der öffentlichen Ruhe und Ordnung".

— V 2. številki „Slov. Pravnika", ki ga izdaje dr. Alf. Mosche, nahajamo med drugimi članki spis dr. Vošnjaka, ki zarad sedanjih znatnih olajšav spodbuja k ustanovitvi posojilnic v naših slovenskih deželah, in pa zanimivi članek viteza Josipa Schneid-Treuenfelskega „o kazenskem uzroku".

— Znani slovenski pisatelj gosp. Hostnik je postal profesor gimnazije v Borisogljebsku, Tambovske gubernije na Ruskem. — Do sedaj je uže nad 10 Slovencev učiteljev in profesorjev na Ruskem.

— (*Pevsko društvo „Laib. Liedertafel"*), katerega nikoli ni bilo treba, je šlo rakom žvižgat.

— Prečastiti gospod župnik v pokoji Fr. Svetličič, eden prvih duševnih podpornikov „Novic" z odličnimi pesmami, je 22. dne svečana po hudi bolezni v Ljubljani umrl. Vrli rodoljub bil je res žrtva nesrečne banke „Slovenije", ki mu je vzela vse njegovo imetje. Naj v miru počiva!

— V slovesnem sprevodu so 27. dne u. m. spremili na pokopališče gimnazijci svojega vrlega tovariša Karola Maršaleka, ki je po kratki bolezni 25. dne u. m. umrl. Bil je ranjki osmošolec odličen v svojih študijah po vseh razredih prvi, pa tudi v muziki zasedal je častni prostor na tukajšnji gimnaziji. Slušatelji gornje gimnazije so rakev njegovo obložili z mnogimi, krasnimi venci. Bodi mu zemljica lahka!

— (*Društvo Marijine bratovšine*) je ravnokar na svetlo dalo letno sporočilo za l. 1880. Iz tega poročila je razvidno, da je društvo preteklo leto pridobilo 149 novih udov in da premoženje njegovo se je pomnožilo za 1017 gold. Oboje to je dokaz, kako priljubljeno je to društvo našemu ljudstvu, ki si z majhnim plačilom zagotovi lep pogreb in nekaj maš zadušnic. Društvo ima sedaj premoženja 23.454 gold. in šteje 1923 udov. Predsednik mu je mestni odbornik in hišnik gosp. Josip Regali.

— „V ‚Laib. Wochenbl.' se skuša Vesteneck pred svetom oprati in popisuje tudi v „Narodu", „Slovencu" in „Novicah" omenjeno dogodbo tako:" etc. Vsi slovenski listi so omenili dogodbo. Kako da se „Narod" nad tem more spodtikati, ker se mu je uže zdelo, da je v „Nov." kaj izostalo?

☞ **Seme ruskega lanú je v Ljubljani. Kdor ga je naročil, naj nemudoma pride po-nj. Cena mu je 4 gold. 10 kr. za stari mernik.**

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Lienbacherjev šolski predlog ni samo v zbornici poslancev provzročil burno debato, temveč tudi poulične škandale, za katere so liberalci najeli drhal nemških dijakov, da so razsajali pred stanovanjem vrlega poslanca, ki se ne bojí nikomur resnice v obraz povedati; policija je zaprla nekoliko razsajalcev, pa jih zopet izpustila, in preiskuje zdaj grdi škandal.

— Sliši se, da ministerstvo pripravlja predloge za vpeljanje borsnega davka, ki bi zlasti judovske denarničarje, a po pravici, zeló pritisnil, — zato velik krič med Israeljci!

— Cesarjeviča Rudolfa v Egiptu slovesno sprejemajo.

Iz Zagreba. — Znamenja se množijo, da prihodnje volitve v deželni zbor ne bodo tako gladko in soglasno se vršile kakor dozdaj. Tri (sicer narodne) stranke se bodo nasproti stale: stranka vladna, kateri glava je Vončina, — stranka neodvisna z Mrazovičem na čelu, in pa stranka prava (Starčevičeva), kateri voditelj je Folnegović.

Turčija. — O grško-turškem razporu prihajajo čedalje manj ugodna poročila. Nekaj je v zraku, da utegnejo letos priti še hude vojske, zato se vse vlade bolj ali manj za boj pripravljajo.

Popravek. V spisu v zadnjih „Novicah" „iz odborove seje Matice slov." v 11. vrsti od spodaj naj se bere namesti Fel. Stegnar: Iv. Tomšić.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.